

Gemeentebreed

Beleef de rijkdom

R. van der Wolf

Een tijd geleden heb ik in het kader van ‘gemeentebreed’ iets mogen schrijven over het gebruik van de formulieren. Ontstaan vanuit de historie en bedoeld om ons te onderwijzen verplichten we onszelf als kerken ook vandaag nog steeds tot het gebruik ervan. Maar is dat nodig? Is bijvoorbeeld het zgn. ‘lange’ formulier voor de viering van het heilig avondmaal door z’n lengte niet erg uit de tijd? En kunnen feestelijke gebeurtenissen als de bediening van de doop en de bevestiging van de ambtsdragers niet zonder zware uiteenzettingen van doop en ambt? Past de formeel klinkende kerktaal uit de formulieren nog wel bij de spiritualiteit en de spontaniteit van vandaag? En heeft het leerstellig karakter ervan de goede plaats van de symboliek niet verdrongen? Op deze, waarschijnlijk herkenbare vragen, wil ik in onderstaande bijdrage graag kort ingaan.

Erediensten omschrijven we graag als de ‘ontmoeting’ tussen de Here en zijn gemeente. De Here zoekt dat ook. Hij beveelt in de oude bedéling tot heilige samenkomsten, tot sabbatsdienst en feestelijke vieringen. En de christelijke gemeenten houden daaraan later zoveel mogelijk vast, hoeveel er ook vervuld en daarom anders geworden is. In de voorschriften voor veel van die vieringen valt op dat de Here erop uit is, dat er *kennis* wordt overgedragen. Er wordt wetenschap gevraagd van de grote daden en de onpeilbare liefde van de Here. De omgang met Hem, ook de beleefde en te ervaren omgang, wordt gevoed door openbaring. Dat is niet zo’n wonder ook. Aan feesten, samenkomsten en offers zonder meer heeft de Here geen behoefte (Ps. 50). Het gaat om het feest van de ontmoeting met Hemzelf (Ps. 63). Om het hart dat Hem toebehoort. Om het lofoffer tot zijn eer.

Rijkdom

Dragen we dit over naar de formulieren, dan wordt het feest van bijvoorbeeld de doop toch aanmerkelijk verdiept, als we Gods Vaderhand zich mogen zien uitstrekken over het jonge leven. Juist omdat we eerst te horen hebben gekregen dat dat jonge leven aan het eeuwig oordeel onderworpen zou zijn, als het niet in Christus geheiligd was. Dat spréékt dan van genade, van liefde en verbondstrouw.

En de blijdschap op de zondag waarop Christus ambtsdragers schenkt, zou kunnen verbleken als de wetenschap er niet meer is dat de verhoogde Heiland zijn kerk niet in de steek laat, maar haar middels ambtsdragers leidt en bewaart. Hoe zou bijvoorbeeld het morgengebed (Gez. 38) gebéd kunnen zijn, als we er geen nota van hadden gekregen dat het om gaven van de Kerkvorst zelf gaat?

Zo leidt ook het avondmaalsformulier je bij de hand en overtuigt de Geest van zonde, om de verzoening in Christus ook werkelijk te kunnen vieren. Er is juist met het oog op de goede plaats van de spiritualiteit in de eredienst en vanwege de herleefde belangstelling voor symboliek alle reden om het zgn. ‘lange avondmaalsformulier’ niet al te haastig te vervangen voor kortere alternatieven. De pastoraal tere en geduldige wijze waarop je als gelovige komt van de belijdenis van Psalm 51 tot de vreugde van Gezang 14, maakt dat er nog altijd een diepe dankbaarheid mag bestaan over juist dit formulier. Wie aandachtig meeleest, kijkt met andere ogen naar het brood dat gebroken wordt: beleefde rijkdom!

En zelfs maatregelen als de afsnijding en de wederopneming van leden van de gemeente zijn zo diepingrijpend, omdat er kennis wordt gegeven van de sleutelmacht. Dan krijgt de

bezorgdheid over de afsnijding echt vorm en mag de vreugde over de wederopneming iets laten zien van de eeuwigheid.

Ten slotte het formulier voor het huwelijk als een instelling van God en niet van mensen, doet bruidspaar en gemeente nog eens stilstaan bij de opdracht die dit geschenk mag inhouden. In een cultuur van louter zelfreligie mogen gelovigen zich door de Here aan elkaar verbónden weten. Dergelijke woorden zijn in een tijd als de onze onontbeerlijk geworden voor de echte spiritualiteit in huis- en slaapkamer, als handen zich samen vouwen en knieën tegelijkertijd gebogen worden.

Niet vluchtig

Lange formulieren met hun leerstellig karakter passen inderdaad niet meer in een tijd en een cultuur die ook wat betreft de beleving van het vluchtige leeft. Ook in die zin kent de kerk haar vreemd'lingschap. Zij beleeft namelijk haar spiritualiteit niet als vluchtig. Dat kan ze niet. Omdat haar spiritualiteit zich op de Eeuwige richt. Vanwege een dagelijkse relatie van hart tot hart. Trouw tot over het graf. Gericht op de Ene en de ander en niet op zichzelf. Juist om deze gelovige als mens van zijn tijd, midden in een postmoderne cultuur van individualisme en vervreemding van het vertrouwde te bewaren, zijn onze formulieren eens en te meer een onopgeefbare rijkdom. Heeft trouwens Satan in welke tijd dan ook nagelaten Gods volk van Gods daden te vervreemden om hen op te laten gaan in de tijdgeest en de wereld? Toen opa niet meer vertelde, hielden de Paschavieringen op. Toen de priesters niet meer overdroegen, bracht de hostie slechts de kerk. Maar toen het woord weer klonk, richtten gelovigen zich op het offer van Christus als de enige grond van hun heil. En met die kennis doorstonden zij wurgkoord en brandstapel. Over beleving gesproken!

Eredienst is ontmoeting. Ontmoeting met de Here, wiens daden ik mag kennen en prijzen. En elke keer, als ik daar onderricht in krijg, wakkert dat beurtelings mijn bewondering, mijn blijdschap, mijn berouw en tranen van spijt en mijn aanbidding aan. Ik heb dat nodig. Want tijd en cultuur werken mij tegen. Proberen mij mee te slepen in het vluchtige en gevarieerde. Maar belangrijker nog dan de dankbaarheid vanwege deze voortdurende les en oproep is, dat de Here in zijn zorg en trouw niet als vluchtig te boek wil staan. Zo niet met mij om wil gaan. En zo ook niet geëerd en gediend wil worden. Een gemeente die alleen maar leeft van en bij symboliek en gemeenschapsbeoefening, verschaalt niet alleen qua kennis, maar ondermijnt de troon van God (Ps. 22) door de lofzang van zijn inhoud te beroven.

Formulieren met een leerstellig karakter. Zo bij de tijds als wat. Beleef de rijkdom!